تاریخ دریافت مقاله: ۹۸/۰۶/۲۲
تاریخ پذیرش مقاله: ۹۹/۰۵/۲۷

نوع مقاله: پژوهشی

واکاوی چالش‌های بافندگان فرش دست‌باف در دوران تحریم

گلثوم اکبری آرباطان
دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه مدیریت بازرگانی، دانشکده‌ی علوم انسانی، دانشگاه حضرت معصومه (س)، قم، ایران
رسول عباسی (نویسنده‌ی مسئول)
استادیار، گروه مدیریت بازرگانی، دانشکده‌ی علوم انسانی، دانشگاه حضرت معصومه (س)، قم، ایران
r.abbasi@hmu.ac.ir

گلجام
دوفصلنامه علمی
انجمن علمی
فرش ایران
شماره ۳۶
پاییز و زمستان ۱۳۹۸
۱۹۹

چکیده

در سال‌های اخیر، موج تحریم‌ها بر اقتصاد ایران، سایه انداخته است که با هدف کاهش توان مالی، رفاه ملی و یأس و ناباوری، جبهه‌ی تقابلی جدیدی پیش روی اقتصاد ایران باز کرده است. با توجه به اهمیت و نقش ویژه‌ی بافت فرش و جایگاه آن در اقتصاد کشور، شناسایی و مطالعه‌ی مشکلات اخیر بافندگان فرش دست‌باف همگام با تحریم، ضروری است. این پژوهش با این هدف به شیوه‌ی توصیفی، از طریق مصاحبه‌های عمیق نیمه‌ساختارمند به تدوین و اعتباریابی چارچوبی مفهومی با روش تحلیل مضمون پرداخته است. جامعه‌ی آماری شامل قالی‌بافان شهر آرباطان در استان آذربایجان شرقی هستند که از بین آن‌ها ۲۰ نفر قالی‌باف به روش نمونه‌گیری هدف‌مند انتخاب و در این مطالعه مشارکت کردند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد چالش‌های یادشده در قالب چهار مضمون اصلی شامل چالش‌های فردی، چالش‌های بازار تولید، چالش‌های بازار فروش و چالش‌های متولیان و ۳۳ مضمون فرعی قابل دسته‌بندی است. در انتها با توجه به نتایج پژوهش، پیشنهادهایی چون توسعه‌ی تسهیلات مالی حمایتی با بهره‌ی کم، نظام‌مند کردن و سازماندهی سازوکارهای فراوری مواد اولیه در داخل کشور و تبلیغات مناسب در بازارهای جهانی در جهت حل مشکلات قالی‌بافان ارائه شده است.

واژه‌های کلیدی: تحریم، فرش دست‌باف، چالش‌های بافندگان فرش، تحلیل مضمون

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-07]

[DOR: 20.1001.1.20082738.1398.15.36.26.8]

مقدمه

هنر فرش‌بافی در ایران از صنایعی است که دارای فرهنگ و پیشینه‌ی طولانی و یک هویت ملی است. این هنر ایرانی از گذشته‌های دور به دلیل زیبایی و کاربردی بودن آن از اهمیت بالایی برخوردار بوده است (رضاقلی‌زاده و نجارزاده، ۱۳۸۷). متأسفانه به دلیل فقدان اساسی در ابعاد مدیریتی، تولیدی و به ویژه تجاری و بازرگانی، فرش ایران دوران افول و رکود شکننده‌ای را در عرصه‌ی رقابت‌های جهانی پیموده و اکنون در شرایط بحرانی به سر می‌برد (حق‌شناس کاشانی و س‌عیدی، ۱۳۹۰؛ مهرمنش، ۱۳۹۵). در کنار تحولات ساختاری و مشکلات پیرامون صنعت قالی‌بافی در زمینه‌هایی چون صادرات، بازاریابی، خدمات پس از فروش، نظام تولید، مدیریت و ....، نمی‌توان از تأثیر تحریم‌های خارجی در دهه‌ها و به ویژه سال‌های اخیر علیه اقتصاد ایران و اثرات نامطلوب آن بر بخش‌های مختلف اقتصادی و به ویژه بازار فرش دست‌باف ایران چشم‌پوشی کرد (رضوانی و همکاران، ۱۳۹۲).

اصولاً تحریم در دنیای امروز به صورت یکی از اهرم‌های فشار در روابط بین‌الملل مطرح است و در طول چند دهه‌ی اخیر، شاهد به‌کارگیری آن علیه کشورهای مختلف دنیا هستیم (بصام، ۱۳۸۹). در حال حاضر تحریم، موضوعی محوری در ایران تلقی می‌شود. تحریم، سلسله اقدام‌هایی است که بدون استفاده از قوای تهدید نظامی علیه کشور، هدف یا فرد مورد نظر اعمال می‌شود (McMillin & Malloy, 1990). Doxey (1990) تحریم‌های بین‌المللی را تنبیهاتی می‌داند که در قالب تبعات اعلام شده ناکامی هدف اعمال می‌شود (آقایی، قلی‌زاده و محمدرضایی، ۱۳۹۷). صنعت فرش نیز همانند دیگر صنایع داخلی اکنون متأثر از فضای تحریم اقتصادی است. وجود مسائل سیاسی و تحت‌الشعاع قرار گرفتن صادرات فرش به واسطه تحریم‌ها و نپیوستن ایران به سازمان تجارت جهانی به همراه سایر تنگناها بر صادرات و عرضه فرش در بازارهای جهانی می‌تواند تأثیرگذار باشد (صحت و فرجلو، ۱۳۹۱؛ دانشگر، ۱۳۹۱).

مدیرعامل اتحادیه‌ی تعاونی‌های شهری فرش دست‌باف استان تهران با بیان این که قیمت مواد اولیه‌ی فرش از جمله پشم و ابریشم ۳۰۰ درصد افزایش قیمت داشته است، گفت: افزایش قیمت مواد اولیه و حاشیه‌ی سود پایین، روند تولید فرش در کشور را کاهش داده است. بهرامی اظهار می‌کند: افزایش قیمت مواد اولیه و تحریم، موجب به‌وجودآمدن فاصله‌ی بین تولید و صادرات شده است. او افزود: با توجه به افزایش قیمت مواد اولیه و حاشیه‌ی سود پایین طی چند سال اخیر، روند تولید فرش در کشور کاهش و انگیزه برای تولید بیشتر توسط قالی‌بافان از بین رفته است. این اتفاق نه تنها خسارت‌های مادی بر جای گذاشته؛ بلکه یکی از زمینه‌های اصلی ایجاد اشتغال را نیز کم‌رنگ کرده است (محمدی‌استادکلایه و همکاران، ۱۳۹۵).

با توجه به این که جمعیت زیادی در ایران با این هنر، معیشت خود را می‌گذرانند ضرورت توجه به مشکلات و چالش‌ها در برنامه‌ریزی‌های توسعه‌ای و تحقیقاتی مرتبط با صنعت فرش احساس می‌شود. اما با توجه به مطالعات انجام گرفته، می‌توان ادعا کرد با وجود پژوهش‌های ارزشمندی که در این زمینه به انجام رسیده است، فقدان پژوهش در زمینه‌ی مشکلات خاص قالی‌بافان در شرایط تحریم و نادیده گرفتن مشکلات این قشر به بدتر شدن شرایط زندگی قالی‌بافان و در نهایت به نابودی این هنر بزرگ ایران منجر خواهد شد. تمام موارد ذکر شده نشان‌گر اهمیت پژوهش پیش‌رو است. لذا تحقیق حاضر با هدف آسیب‌شناسی و شناخت چالش‌ها و مشکلات قالی‌بافان انجام شده است. نتایج این پژوهش به برنامه‌ریزان کمک می‌کند با در نظر گرفتن مشکلات قالی‌بافان، گامی مؤثر در جهت رفع و اعتلای وضعیت اشتغال و معیشت این قشر مهم بردارند و انگیزه‌ی لازم در جهت ادامه‌ی فعالیت در این صنعت به وجود آید.

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-07]

[DOR: 20.1001.1.20082738.1398.15.36.26.8]

مبانی نظری و پیشینه‌ی پژوهش

فرش دست‌باف ایرانی در تمام دوره‌های حیات خود مهم‌ترین کالای مبادلاتی و تجاری در داخل و خارج از کشور بوده است. فرش‌ها از دیرباز به عنوان یک هدیه‌ی گران‌بها مورد استفاده قرار گرفته‌اند (Gupta & Goswa-mi, 2018). طی سال‌های گذشته، تغییرات مدیریتی متولیان فرش دست‌باف با توجه به مصالح و تصمیمات دولت‌مردان وقت با سلایق مختلف، ضررهایی بر پیکره‌ی حوزه‌ی گسترده و مؤثر هنر- صنعت فرش زده است. اگر به تاریخ تجاری آن و همچنین اطلاعات و آمار موجود صادرات فرش دست‌باف نگاهی بیندازیم، در دوره‌های مختلف همیشه با مشکلاتی روبه‌رو بوده است (پروانو اتحادیه، ۱۳۸۹).

یکی از ابزارهای سیاست خارجی دولتی یا فرادولتی در راستای اعمال فشار بر یک کشور و یا دولت حاکم بر آن، اعمال تحریم‌های اقتصادی دولتی است که در نهایت، فشار زیادی را بر شهروندان دولت‌های مورد تحریم بر جای می‌گذارد (زمانی و غریب‌آبادی، ۱۳۹۶). در روایتی دیگر هدف تحریم‌ها کاهش رفاه و امنیت در جامعه تحریم‌شونده و به دنبال آن براندازی نظام حاکم در این کشور است (Rennack, 2006). فرش دست‌باف دارای مشکلاتی ناشی از تحریم است مثل نبود مواد اولیه برای این صنعت و قیمت تمام شده‌ی آن‌ها. در سال‌های قبل از تحریم اول، ایران مقام اول صادرات فرش به آمریکا را داشت و هر چند در سال‌های بعد، جایگاه نخست در این زمینه هرگز از آن ایران نشد و کشور هند این مقام را به دست آورد، اما میزان صادرات فرش ایران به آمریکا نزدیک به یک سوم از کل صادرات فرش کشور را تشکیل می‌داد. از دست دادن این بازار، یکی از ضربات سنگینی است که به صنعت فرش ایران وارد شد (بصام، ۱۳۸۹). در حقیقت، تحریم بر روی اصلی‌ترین کالای صادراتی غیرنفتی، تأثیرات جبران‌ناپذیری گذاشته است. بسیاری از تولیدکنندگان و یا بافندگان قالی از تولید بازمانده‌اند و آن‌هایی که توانسته‌اند حیات خود را حفظ کنند، ترجیح می‌دهند خطر نکرده و همان طرح‌هایی که چندین سال است فروش خود را دارد، دوباره تولید کنند، یا طرح‌های قدیمی را که کمی از تولید، دور مانده‌اند، به روز کرده و به فروش برسانند. البته در این بین، استثناهایی نیز وجود دارد که خیلی قابل لمس نیست. این‌جاست که باید به فکر راهی جدید باشند تا بتوانند در این عرصه‌ی رقابتیِ تنگ، به حیات خودشان ادامه دهند (رحیم‌پناه و هوشیار، ۱۳۹٤).

فرش به عنوان یکی از محصولات صنایع دستی ایران، جایگاه مهمی در اقتصاد ایران به ویژه در صادرات غیرنفتی ایران دارد به نحوی که هویت این محصول با نام ایران در بازارهای بین‌المللی عجین شده است (شجاعی، ۱۳۹۵). در حال حاضر از سه زاویه به مقوله‌ی فرش توجه می‌شود: ارزی و تجاری، هنری، اشتغال‌زایی (بیگی هرچگانی، ۱۳۹۵).

فرش دست‌باف ایران از منابع مهم درآمدهای ارزی و اقلام عمده‌ی صادراتی کشور است که با توجه به جایگاه ویژه‌ی آن در بازارهای جهانی و نیز به دلیل نیاز کشور مبنی بر کاهش وابستگی به درآمدهای نفتی، تلاش در جهت توسعه‌ی صادرات فرش می‌تواند موجب رشد اقتصادی کشور و رهایی از اقتصاد تک محصولی شود (شاکری سیاوشانی و فرجی، ۱۳۹۱). از بعد هنری، فرش دست‌باف ایران کالایی با وجوه مختلف هنری و فرهنگی و به نوعی دایرةالمعارف هنرهای ایرانی است که در ابتدا به منظور تأمین مصارف داخلی تولید می‌شده امروزه با ابعـــاد و ارزش‌های برجسته اقتصادی، فرهنگی و ملی آن برای صادرات در ســـطح بین‌المللی تولید و عرضه می‌شود (انصاری‌نیا، ۱۳۷۸). و یکی از بهترین راه‌ها و ابزار انتقالِ فرهنگ اصیل ایران به دیگر جوامع است (صحت و فرجلومطلق، ۱۳۹۱). همچنین به علت مرغوبیت و کاربری آن، بیشتر مصرف خارجی دارد و بازار صادراتی آن نسبت به بازار داخلی بسیار گسترده‌تر است بنابراین هرگونه رکود در بازار صادراتی آن منجر به بیکاری و کاهش درآمد می‌شود (عصاری‌آرانی و رضاقلی‌زاده، ۱۳۸۸).

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-07]

[DOR: 20.1001.1.20082738.1398.15.36.26.8]

فرش دست‌باف که روزگاری سرآمد کالاهای غیرنفتی ایران محسوب می‌شد و خریداران خارجی، آن را به عنوان یک سرمایه تلقی می‌کردند، امروزه نه تنها بازارهای خود را از دست داده است، بلکه در رکودی چشمگیر به سر می‌برد به طوری که انگیزه‌ی صادرات را از صادرکنندگان گرفته است (قاسمی و شم‌آبادی، ۱۳۸۹). بنابراین عوامل حاکم بر جامعه در ذهن و اندیشه عوامل تولید فرش ایران نیز تأثیر می‌گذارد (عبدالبقایی، اردکانی و احمدخانی، ۱۳۹۵). با توجه به این نکات به راحتی می‌توان دریافت که قالی‌بافان از جمله اقشاری هستند که تحریم موجب رویارویی آن‌ها با مسائل و مشکلات فراوان شده است.

پیشینه‌ی پژوهش

با توجه به مطالعات انجام گرفته، می‌توان ادعا کرد پژوهش‌های زیادی از منظرهای مختلف به بررسی مشکلات هنر–صنعت فرش پرداخته‌اند. بیشتر این پژوهش‌ها در زمینهی رکود صنعت فرش بوده و مبنی بر انعکاس مشکلات پیش‌روی فروش فرش هستند. این بررسی نشان می‌دهد پژوهش‌ها در حوزه‌های گسترده‌ای از امور فرش دست‌باف، چندان که باید گسترش نیافته‌اند. با توجه به جدول سوابق پژوهشی، خلأ پژوهشی در این حوزه با رویکرد کیفی بسیار جدی روبرو است. همچنین بی‌توجهی به عوامل مؤثر اجتماعی، اقتصادی و سیاسی بر فرش دست‌باف در شرایط تحریم و فقدان مطالعه‌ای برای شناسایی چالش‌هایی که قالی‌بافان با آن دست و پنجه نرم می‌کنند در این صنعت به روشنی حس می‌شود.

جدول ۱- سوابق پژوهشی

عنوان	نویسنده	یافته
شناسایی و رتبه‌بندی مشکلات بافندگان فرش دست‌باف کاشان	مزروعی و همکاران (۱۳۹۵)	در این پژوهش با استفاده از خبرگان، مشکلات بافندگی شناسایی شد. سپس با استفاده از پرسشنامه مقایسه‌های زوجی در بین بافندگان فرش دست‌باف شهرستان کاشان، مشکلات رتبه‌بندی شد. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که از بین شش مشکل عمده موجود بر سر راه بافندگان، دست‌مزد پایین و دردهای مفاصل حاصل از کار بافندگی از اهمیت بیشتری برخوردار بوده است و نبود بیمه و مشکلات ناشی از آلودگی مواد مصرفی در رده‌های بعدی موانع پیش‌روی گرایش افراد به بافندگی است.
چالش‌های بیمه‌ی بافندگان فرش دست‌باف روستایی در شهرستان زنجان	احمدی‌فرد و همکاران (۱۳۹۶)	پژوهش با روش مطالعه‌ی موردی و پیمایش در ۲۳ روستای شهرستان زنجان انجام شد و ۹۰ خانوار روستایی بافنده‌ی فرش ابریشم و کنشگران بازار فرش ابریشم در آن مشارکت کردند. نتایج نشان داد که بافندگان روستایی با سه نوع چالش مهم در بیمه شدن روبه‌رو بودند: ۱) ناتوانی مالی بافندگان، ۲) شفافیت نداشتن اتحادیه‌ی فرش دست‌باف روستایی، ۳) مشکلات قوانین بیمه.

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1398.15.36.26.8]

عنوان	نویسنده	بافته
شناخت و تحلیل عوامل مؤثر بر رکود صنعت قالی‌بافی در نواحی روستایی با استفاده از روش کیو مورد مطالعه: شهرستان گنبدکاووس	استادکلایه و بیات (۱۳۹۵)	با روش نمونه‌گیری هدف‌مند ۲۶ نفر از خبرگان فرش دست‌باف ترکمن انتخاب و مصاحبه صورت گرفت. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد از دیدگاه کارشناسان از میان مجموعه عوامل تأثیرگذار بر رکود صنعت قالی‌بافی در نواحی روستایی شهرستان گنبدکاووس، دو عامل «عقب‌ماندگی فنی در تولید فرش دست‌باف» و «بهره‌وری کمتر فرش‌بافی در مقایسه با دیگر فعالیت‌های اقتصادی» تأثیر بیشتری داشت
شناخت و تحلیل عوامل مؤثر بر رکود صنعت قالی‌بافی در نواحی روستایی	رضوانی و همکاران (۱۳۹۲)	بر اساس دیدگاه پاسخ‌گویان شهرستان ملایر مهم‌ترین علت رکود صنعت قالی‌بافی در روستاهای مطالعه شده، گرایش خانواده‌های روستایی به سبک، شیوه و فرهنگ زندگی شهرنشینی و ناهم‌خوانی آن با سبک و شیوه‌ی زندگی و معیشت سنّتی است. مشکلات بهداشتی قالی‌بافی نیز کم اهمیت‌ترین علت است.
ارزیابی علل و عوامل مؤثر در ضعف کیفیت فرش ترکمن	میرکتولی (۱۳۸۸)	نتایج این تحقیق نشان داد بیشتر افراد در روش دست‌مزدی‌بافی مشغول به کار هستند و این امر محصول را از کیفیت دور و به کمیّت، نزدیک می‌کند. همچنین آموزش سنّتی و انتقال مهارت به شکل سینه به سینه و از طریق مادران و خویشاوندان، مهم‌ترین روش شکل‌گیری مهارت و توان فنی قالی‌بافان است. علاوه بر این، نظارت ناکافی و بی‌تأثیر کارفرمایان در سیستم دست‌مزدی‌بافی، سرمایه‌گذاری اندک تعاونی‌ها و نهادهای دولتی در فرایند تهیه‌ی مواد اولیه از یک سو و ناسالم بودن شبکه‌ی توزیع مواد اولیه لازم برای صنعت فرش ترکمن از سوی دیگر، موجب به کارگیری مواد نامرغوب توسط بافندگان و افت کیفیت فرش شده است.
تأثیر تحریم‌های اقتصادی بر تولید و رفاه اجتماعی ایران رهیافتی از الگوی رشد تعمیم یافته تصادفی	مرزبان و استادزاده (۱۳۹٤)	اعمال تحریم‌های مختلف بر اقتصاد ایران اثرات نامطلوبی بر تولید و رفاه اجتماعی به جای گذاشته‌اند، اما در کمتر مطالعه‌ای به کمّی کردن تأثیر شدت تحریم‌ها بر تولید و همچنین رفاه اقتصادی پرداخته شده است. هدف این تحقیق در ابتدا بسط یک الگوی رشد تعمیم‌یافته با وجود تحریم و نرخ ارز تصادفی است. پس از بسط الگو، سه سناریو با توجه به نوع تحریم برای اقتصاد ایران تعریف شده که در آن‌ها اثرات تحریم‌ها بر سطوح تولید و رفاه اجتماعی بررسی می‌شود. نتایج، نشان‌دهنده‌ی این موضوع است که تحریم‌ها بیشتر بر تولید اثر خواهد کرد.

روش‌شناسی پژوهش

رویکرد این تحقیق مبتنی بر روش‌شناسی کیفی است. با توجه به نیاز فرایند پژوهش، از نظر جهت‌گیری‌های پژوهش، این پژوهش توصیفی- تحلیلی و از لحاظ فلسفه‌ی پژوهش، تفسیری است و با استفاده از روش تحلیل مضمون که می‌توان آن را یکی از روش‌های تحلیل محتوای کیفی نامید، انجام شده است. تحلیل مضمون، فرایندی

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1398.15.36.26.8]

برای تحلیل اطلاعات کیفی به شمار می‌رود؛ از آن‌جا که روش تحلیل مضمون به بررسی و تحلیل عمیق متن می‌پردازد، نحوه‌ی جمع‌آوری اطلاعات، در قالب چرخه‌های برداشت از متن انجام می‌شود. در واقع، محقق با طی کردن مسیر رفت و برگشتی درون متن، به درک بهتری از متن برسد. این مسیر تا جایی ادامه می‌یابد که درک قابل قبولی از متن ایجاد شود که کمترین تناقض درونی را دارد (Packer & Addison 1989, ؛2002 Patton,). به‌علاوه تحلیل مضمون، فراگردی است که در طول زمان باید انجام پذیرد، به این معنی که محقق در طول زمان، داده‌ها را گردآوری و تحلیل خواهد کرد. مراحل شش‌گانه‌ی تحلیل مضمون با رویکردی که (Braun, V. & Clarke, 2006) ارائه داده‌اند، عبارتند از: آشنایی با داده‌ها (بازخوانی مکرر داده‌ها)، ایجاد کدهای اولیه، جستجوی کدهای گزینشی، شکل‌گیری مضامین فرعی، تعریف و نام‌گذاری مضامین اصلی و تهیه‌ی گزارش.

جمع‌آوری اطلاعات از طریق مصاحبه‌ی عمیق و نیمه‌ساختارمند انجام گرفته است. جامعه‌ی آماری این پژوهش را قالی‌بافان شهر آرباطان در استان آذربایجان شرقی تشکیل می‌دهد که از بین آن‌ها ۲۰ نفر قالی باف (بین سنین ۲۵ تا۵۰ سال) به روش نمونه‌گیری هدف‌مند انتخاب شدند و مورد مصاحبه قرار گرفتند. فرایند نمونه‌گیری در تحقیقات کیفی معمولاً تا زمانی ادامه می‌یابد که مصاحبه‌های جدید، اطلاعات بیشتری به موارد قبلی اضافه نکند و محقق، شاهد تکرار الگوهای داده‌ای باشد. در پژوهش حاضر، فرایند نمونه‌گیری تا ۲۰ مورد ادامه یافت به نحوی که اشباع نظری داده‌ها حاصل شد.

یکی از چالش‌های مطرح برای پژوهش‌های کیفی، پایایی و قابلیت اعتماد یا اعتبار و روایی نتایج تحقیق است. در پژوهش حاضر نیز همانند آن‌چه در تحقیقات کیفی مرسوم است با تأکید بر اصالت داده‌ها، مربوط بودن و موثق بودن، سنجش قابلیت و تعمیم‌پذیری بررسی شده است. در پژوهش‌های کیفی از قبیل تحلیل مضمون، معمولاً قابلیت اعتماد به میزان توافق میان کدگذاران محول می‌شود و ضرایب قابلیت اعتماد تحقیق، مرتبط با ضرایب توافق میان کدگذاران است. برای سنجش پایایی این پژوهش از فرمول اسکات استفاده شده است.

$$Pi=\frac{OA\%-EA\%}{1-EA\%}$$

که در آن (OA) درصد توافق مشاهده شده و (EA) درصد توافق مورد انتظار است که با جمع مجذور درصد مقوله‌های انتخاب شده محاسبه شده است. با توجه به این رابطه، پایایی مصاحبه ۸۲% (بیشتر از ۰/۷) به دست آمد، در نتیجه قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها تأیید می‌شود.

تحلیل داده‌ها و یافته‌های پژوهش

پس از انجام مصاحبه‌های عمیق و نیمه‌ساختاریافته با قالی‌بافان، تمام کدهای موجود در مصاحبه‌ها که به نظر می‌رسید، ارتباط مستقیم با موضوع تحقیق دارد استخراج شد. کدگذاری در سه مرحله شامل کدگذاری مضامین پایه، مضامین سازمان‌دهنده یا محوری و مضامین فراگیر انجام شد. پس از انجام فرایند کدگذاری اولیه، از تعداد ۳۳ کد اولیه، هشت مضمون محوری حاصل شد. بررسی کدهای باز و مضامین پایه و محوری، در نهایت سه دسته‌ی عمده از چالش‌ها را به ذهن متبادر می‌سازد. این سه دسته، متناظر با اثرات تحریم هستند. لذا سه مضمون فراگیر چالش‌های فردی، چالش‌های بازاری (تولید و فروش) و چالش‌های متولیان شناسایی شدند. مرحله‌ی اول تا سوم کدگذاری پژوهش، در جداول زیر ارائه شده است.

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1398.15.36.26.8]

جدول ۲- نمونه‌هایی از متن مصاحبه‌ها

عنوان مضمون فراگیر	بخش از نقل قول‌های مرتبط	تعداد مضامین پایه
چالش‌های فردی	به خاطر این که درآمد زیادی از بافت قالی به دست نمی‌آید دیگر کسی در خانواده سراغ این شغل نمی‌رود و اکثراً این شغل را ترک می‌کنند و باعث می‌شود هنر دست ما که از مادران و پدرانمان به‌جا مانده فراموش شود. چندین سال است که شغل اصلی من قالی‌بافی است و از این طریق امرار معاش می‌کنم. با وضعیتی که بعد از تحریم، این صنعت پیدا کرده دیگر بافت قالی کفاف زندگیم را نمی‌کند و از این شغل خسته شده‌ام. هزینه‌های زندگی به شدت چندین برابر شده است همچنین قیمت مواد اولیه فرش چندین برابر شده که این یعنی سرمایه‌ی اولیه‌ی بیشتر برای قالی‌بافی. وقتی درآمد خوبی نصیب ما نمی‌شود سطح زندگی و رفاه هم پایین می‌آید و اعضای خانواده هم تمایلی به مشارکت و مساعدت ندارند و رغبت به ادامه شغل قالی‌بافی نمی‌کنند.	۱۰
چالش‌های بازاری (تولید و فروش)	با توجه به این که فروش کم شده است دیگر کسی به کیفیت قالی‌ها توجهی نمی‌کند حتی برای این که زودتر تمام کنند بیشتر از طرح‌ها و نقشه‌های تکراری و بدون نوآوری و خلاقیت استفاده می‌کنند. مشتریانی هم که می‌آیند بیشتر از رنگ‌آمیزی و طرح‌های قدیمی آن ایراد می‌گیرند که باب سلیقه آن‌ها نیست. طرح‌های تکراری باعث می‌شود رقبای خارجی خیلی ساده، طرح و نقشه‌های ما را کپی بزنند و به قیمت ارزان بفروشند. چین نقشه‌ی فرش هریس را کپی کرده و در خود ایران فروخته می‌شود. مشکل اصلی حال حاضر قالی‌بافان، گرانی مواد اولیه‌ی آن است و همه‌ی قالی‌بافان در این زمینه مشکل دارند. بعضی فروشنده‌ها جنس نامرغوب قاطی جنس اصلی می‌کنند و ما توان تشخیص جنس مرغوب و نامرغوب را نداریم. قالی‌بافان قدرت خرید اجناس مرغوب را ندارند و به خرید اجناس دست‌دوم و ارزان راغب می‌شوند. مشکل دیگری هم انبارکردن جنس مرغوب و عدم فروش آن است. چند ماه پیش برای خرید مواد اولیه‌ی قالی به یک فروشنده مراجعه کردم فقط نخ چند رنگ را به من داد و بقیه را گفت کلا در بازار موجود نیست. مشکل عمده‌ای که داریم سودجویان و دلال‌ها هستند که سود اصلی فروش فرش به جیب آن‌ها می‌رود و خیلی اتفاق می‌افتد که فرش قالی‌بافان را نسیه می‌خرند و چون بازگشت سرمایه قالی‌باف به درازا می‌کشد انگیزه قالی‌باف از بین می‌رود. مواد رنگرزی گیاهی به قیمت گران به دست ما می‌رسد. در نتیجه، این امر در قیمت تمام شده‌ی قالی مؤثر است و باعث فاصله گرفتن قدرت خرید مردم می‌شود. جایی شنیدم که تله مارکت؛ شبکه‌ی ایتالیایی، تولیدات و فرش‌های ما را تبلیغ می‌کند، قالی‌های ما را نشان می‌دهد و به جای آن فرش چینی می‌فروشد. مشکلات ناشی از ورود مواد اولیه و در پی آن، افزایش قیمت مواد اولیه باعث کسادی بازار و شرایط نامناسب برای بازار فرش دست‌باف شده است و در نتیجه تحریم، هم کیفیت و هم قیمت را تحت تأثیر قرار می‌دهد.	۱۶
چالش‌های متولیان	تا به امروز هم اقدام مؤثری از طرف مسئولین نسبت به بومی‌سازی مصالح قالی صورت نگرفته و نظارت و حمایت انجام نگرفته و قالی بر اساس سنتی و بدون نظارت و آموزش کارشناسان و بر اساس آزمون و خطا توسط بافندگان بافته می‌شود. این یعنی عدم شناخت نیاز بازار و در نتیجه کاهش فروش، آن‌ها را از مسیر معقول و تاریخی فرش دست‌باف به بیراهه کشانده است. دولت هیچ اعتباری جهت کمک به قالی‌بافان در نظر نمی‌گیرد. برای بیمه‌ی قالی‌بافی هم از طرف تأمین اجتماعی مشکلاتی داریم که با تحقیقات محلی که انجام می‌دهند به خاطر حرف‌های بی‌سند، بیمه را لغو می‌کنند. دو سال پیش با کارت قالی‌بافی تقاضای وام کردم هنوز جوابی نگرفتم. صادرات فرش به خاطر تحریم بسیار کاهش یافته و ایران بیشتر بازارهای خارجی را از دست داده است و وقتی کیفیت افت می‌کند تقاضاهای خرید بین‌المللی هم پایین می‌آید.	۷

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1398.15.36.26.8]

– مضامین محوری که از ترکیب مفهومی مضامین پایه به دست آمد عبارت است از:

۱) ضعف انگیزش: عملکرد شغلی به توانایی، محیط و همچنین انگیزش مرتبط است. ضعف انگیزه و اراده در موضوعاتی مانند کوتاهی در انجام فعالیت و عدم دست‌یابی به موفقیت‌ها تجلی کرده و به عنوان عاملی برای افسردگی معرفی شده است. این تم از کدهای "کاهش رغبت و انگیزه، رضایت، سطح رفاه و..." در تحلیل مصاحبه‌هایی که از قالی‌بافان گرفته شده بود، به دست آمد. تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد تحریم باعث بروز مشکلاتی در زندگی شخصی و فردی قالی‌بافان شده و تمایل به تلاش و کوشش در جهت تأمین هدف‌ها و نیازهای فردی را کاهش داده است؛ به عبارتی علاوه بر این که شرایط زندگی را بر آن‌ها سخت ساخته است، انگیزه‌ها روزبه‌روز تحلیل می‌رود.

۲) ضعف مالی بافندگان: یکی از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین چالش‌ها در این زمینه، ناتوانی مالی خانوارهای بافنده است. تورم موجود و مشکلات مالی موجب شده قالی‌بافان، کار خود را پایین‌تر از قیمت اصلی به فروش برسانند، زیرا بافندگان قالی مجبور هستند به خاطر بدهی‌هایی که به فروشندگان مواد اولیه دارند فرش را به قیمتی که از سوی دلال‌ها اعلام می‌شود به فروش برسانند. فقر مالی و ضعف تأمین منابع مالی از مشکلات و نارسایی‌هایی است که این مجموعه را به جد آسیب‌پذیر کرده و کیفیت و سطح زندگی اکثر بافندگان را پایین آورده است. در وضعیت نابسامان بازار فرش، عده‌ای سودجو با خرید فرش با قیمت پایین و یا عرضه‌ی مواد اولیه با قیمت بالا، سود اصلی را از آن خود می‌کنند و انگیزه را در بافندگان می‌کشند.

۳) طرح نامطلوب قالی: نتایج حاصل از مصاحبه‌ها بیانگر این است که همه‌ی افراد مورد مصاحبه در این پژوهش، نگرشی ناامیدکننده نسبت به آینده‌ی هنر دستی‌شان دارند. امروزه قالی‌بافان دیگر به بافت طرح‌های جدید، علاقه‌ای نشان نمی‌دهند. ناتوانی در جذب بازار فروش و آشنا نبودن قالی بافان با سلیقه‌ی بازار از جمله مشکلات قالی‌بافان محسوب می‌شود زیرا اکثر قالی‌بافان در سنین بالا قرار داشته و تنها بر اساس تجربیات خود اقدام به بافت فرش می‌کنند. نقشه‌ها و طرح‌های تکراری در فرش‌های تولید شده، آن‌ها را از مسیر معقول و تاریخی فرش دست‌باف به بیراهه کشانده است. نتیجه‌ی نامیمون این اتفاق، در بی‌اشتهایی بازار مصرف و نحیف شدن همه‌جانبه‌ی پیکره و طرح و نقش فرش دست‌باف کاملاً هویداست.

٤) تأمین مواد اولیه: نتایج مصاحبه‌ها حاکی از آن است که عمده مشکل فرش دست‌باف، رواج مواد اولیه‌ی بی‌کیفیت در سال‌های اخیر و به خصوص نخ پشم حاصل از پشم دباغی شده در فرش پشمی است. در نتیجه، شرایط نامناسب بازار مواد اولیه مرغوب و هزینه‌ی بالای آن از یک طرف و احتکار و تقلب از طرف دیگر از مهم‌ترین تهدیدهای پیش‌روی کسانی است که به فعالیت قالی‌بافی مشغول هستند. افزایش قیمت مواد اولیه و تحریم موجب به‌وجودآمدن فاصله بین تولید و صادرات شده است. با توجه به افزایش قیمت مواد اولیه و حاشیه‌ی سود پایین طی چند سال اخیر، روند تولید فرش در کشور کاهش یافته است. این اتفاق نه تنها خسارت‌های مادی بر جای گذاشته؛ بلکه یکی از زمینه‌های اصلی ایجاد اشتغال را نیز کم‌رنگ کرده است.

۵) تقلب در برند: اکنون در غیاب قالی ایران در بازارهای جهانی، قالی‌های دست‌باف چینی با برندهایی نظیر "تبریز" و مانند آن در سطح بین‌الملل جولان می‌دهند. همچنین ۹۰ درصد تبلیغات رسانه‌ها، اجناس جایگزین فرش دست‌باف هستند به طوری که با فرش‌های ماشینی و پارکت، سعی بر آن است تا هنر– صنعت فرش دچار آسیب شود.

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1398.15.36.26.8]

٦) بی‌ثباتی اقتصادی: کسادی و کم رونقی بازار فرش، تورم و افت شدید صادرات فرش از کدها و متغیرهای تشکیل‌دهنده‌ی این عامل هستند. پایین آمدن حجم صادرات دو علت دارد: عرضه نکردن مقدار کافی فرش مناسب به بازارهای جهان و ورود فرش‌های کشورهای رقیب به بازار. بر اساس اطلاعات جمع‌آوری شده، بی‌ثباتی اقتصادی یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌هایی است که می‌تواند منشأ بسیاری از مشکلات در بازار فرش باشد.

۷)عدم نظارت و حمایت مناسب دولتی: نتایج حاصل از مصاحبه‌ها بیانگر این است که همه‌ی افراد مورد مصاحبه در این پژوهش، دارای نگرشی منفی در این زمینه هستند و عقیده دارند سازمان تأمین اجتماعی با ایجاد قوانینی، بیمه‌ی قالی‌بافان را لغو می‌نماید و همکاری و مساعدتی در این خصوص ندارد. با توجه به نقش کلیدی و مهم بیمه‌ی قالی‌بافی در تأمین امنیت خانوارهای روستایی فرش‌باف و کسب اطمینان از آینده‌ی شغلی خود و ایجاد انگیزه برای ادامه‌ی فعالیت، مشکلات و چالش‌های پیش روی بافندگان در استفاده از آن مشخص می‌شود. تأمین خواسته‌های بافندگان فرش دست‌باف که عمدتاً به مسأله‌ی بیمه، فروش و دریافت وام برمی‌گردد، از مشکلات دیگر پیش‌روی بافندگان است.

۸) ضعف مراودات بین‌المللی: طبق کدهای به دست آمده از مصاحبه در خصوص مراودات بین‌المللی، بیشتر پاسخ‌گویان اعتقاد دارند که مشکلات عدیده‌ی صادرات فرش دست‌باف در سال‌های اخیر و همچنین تحریم که باعث کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در حوزه‌ی فرش دست‌باف شده است، نقش فرش ایران در بازارهای خارجی را کم‌رنگ کرده است. کسب رتبه‌ی اول صادرات فرش به آمریکا توسط هند و در حقیقت واگذاری این بازار مناسب به رقیب، لطمه‌ی دیگری است که به صنعت فرش ایران وارد می‌شود و جبران آن، دشوار و تقریباً غیر ممکن است.

بر اساس یافته‌های پژوهش و مفاهیم و مضامین مستخرج از فرایند کدگذاری، ۱۰ گزاره به عنوان مضمون‌های فرعی، زیر مضمون اصلی موانع فردی جای می‌گیرند که عبارتند از: کاهش مشارکت اعضای خانواده، نداشتن رغبت و انگیزه برای قالی‌بافی، کاهش رفاه نسبی، کاهش رضایت از زندگی، احساس نگرانی از وضعیت شغلی و مالی، رها کردن شغل قالی‌بافی، نبود سرمایه‌ی خرید مواد اولیه، پایین بودن دست‌مزد و عایدی بافندگان، فروش و درآمد پایین و سودآور نبودن بافت فرش.

مضمون اصلی چالش‌های بازاری، بازار تولید و فروش فرش را مورد بررسی قرار می‌دهد و به طور کلی ١٦ مضمون فرعی را در برمی‌گیرد: کمبود طرح و نقشه‌های جدید، ضعف فناوری بافت، کپی و رونوشت از طرح‌های اصیل، ضعف در شناخت سلیقه‌ی مصرف‌کننده، احتکار مواد اولیه (عدم عرضه)، وجود مواد اولیه تقلبی و مصنوعی، گرانی مواد اولیه مرغوب، کمبود متخصص در حوزه‌ی تشخیص کیفیت مواد اولیه قالی، وجود دلال و واسطه در عرضه‌ی مواد اولیه، نقصان فراوری مواد اولیه در کشور، کاهش مراکز فروش، نبود قیمت تضمینی فروش، فروش و عرضه‌ی فرش خارجی به جای فرش ایرانی، کسادی و کم‌رونقی بازار فرش، شرایط نامناسب بازار و تورم.

نکاتی که پیرامون مضمون اصلی موانع متولیان مطرح شده است هفت مضمون فرعی را در می‌گیرد: عدم پوشش بیمه‌ای مناسب، عدم حمایت دولت از قالی‌بافان، نبود تسهیلاتی چون وام، نبود بانک اطلاعاتی در مورد فرش، از دست دادن بازار خارجی، تضعیف وجهه‌ی هنر فرش ایرانی و افت شدید صادرات فرش.

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1398.15.36.26.8]

جدول ۳- دسته‌بندی مضامین

مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه	نشانگر کد
چالش‌های فردی	ضعف انگیزش	کاهش مشارکت اعضای خانواده	A11-c8-g10-h8-i7-k12-p6-t5
		نداشتن رغبت و انگیزه برای قالی‌بافی	A15-b24--B5-c5-d14-e10-f10-p2-r6-s5 c11-d12-e4-g13-l7-m12-n16-o10-p2-s9
		کاهش رفاه نسبی	I9-g14-s10-q5-j14-m13
		کاهش رضایت از زندگی	B25-g2-n19
		احساس نگرانی از وضعیت شغلی و مالی	B26-i8-j14-l9-n20-p10-t7
		رها کردن شغل قالی‌بافی	B13-d14-e13-f7-m10-p9-t3
	ضعف مالی بافندگان	نبود سرمایه‌ی خرید مواد اولیه	A8-c2-d1-e7-f6-i10-j3-m5-l6-o12-t2
		پایین بودن دست‌مزد و عایدی بافندگان	B23-d2-e12-i4-m14-p11-n4
		فروش و درآمد پایین	A4-c7-d8-e17-f4-h7-i15-j6-k15-l3-o11-p2-n15-r8-s8
		سودآور نبودن بافت فرش	D7-h11-l4-r9
چالش‌های بازار تولید	طرح نامطلوب قالی	کمبود طرح و نقشه‌های جدید	B15-d13-g9-h6-k10-n14-o9-t4
		ضعف فناوری بافت	B17
		کپی و رونوشت از طرح‌های اصیل	A9-b12-h7-l9-n17-q11
		نقصان شناخت سلیقه‌ی مصرف‌کننده	J11-t4
	تأمین مواد اولیه	احتکار مواد اولیه (عدم عرضه)	B2-f3-m3-s3-t1
		وجود مواد اولیه تقلبی و مصنوعی	A3-b14-d5-e11-f1-g8-j2-l1-n3-o2-p5-r5-t8
		گرانی مواد اولیه مرغوب	A5-b18-c1-d11-f2-g1-h1-i1-o1-j1-k1-m1-l1-p3-n3-q1-r1-s1
		کمبود متخصص در حوزه‌ی تشخیص کیفیت مصالح قالی	P1-l1

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1398.15.36.26.8]

مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه	نشانگر کد
چالش‌های بازار تولید	تأمین مواد اولیه	وجود دلال و واسطه در عرضه‌ی مواد اولیه	T2-b4-s2-c3-e8-n8-q4-p8-r2-
		نقصان فراوری مواد اولیه در کشو	B6-t2-n6-j10
		کاهش مراکز فروش مواد اولیه	A2-e1-k8-b22-t9
		ضعف قیمت تضمینی فروش مواد اولیه	B21-h11-k9-t10-s11
چالش‌های بازار فروش	تقلب در برند	فروش و عرضه‌ی فرش خارجی به جای فرش ایرانی	B20
	بی‌ثباتی اقتصادی	کسادی و کم رونقی بازار فرش	A13-f5-h3-o6-s5
		شرایط نامناسب بازار	B9-c4-i3-o3-m15
		تورم	D3-j7-o12-k7-e11
چالش‌های متولیان	عدم نظارت و حمایت مناسب دولت	عدم پوشش بیمه‌ای مناسب	C10-e15-f9-g12-k14-s6
		عدم حمایت دولت از قالی‌بافان	B19-d11-g11-i8-m11-p7-o11-j9
		نبود تسهیلاتی چون وام	C9-f8-h19-g12-n15-s7-p13
		نبود بانک اطلاعاتی در مورد فرش	M7
	ضعف مراودات بین‌المللی	از دست دادن بازار خارجی	B9-k5-n18-t5
		تضعیف وجهه‌ی هنر فرش ایرانی	D6-p14
		افت شدید صادرات فرش	A7-b8-e6-f6-g6-m4-n20-o4-q2-r3

رتبه‌بندی مضامین

به منظور تعیین اولویت و اهمیت متغیرها و گویه‌های تحقیق از آزمون فریدمن استفاده شده است. مطابق جدول (٤) با توجه به این که ضریب معناداری بزرگتر از ۰/۰۵ است بنابراین می‌توان از آزمون فریدمن به منظور رتبه‌بندی متغیرهای تحقیق استفاده کرد.

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1398.15.36.26.8]

جدول ۴- نتایج آزمون فریدمن

	تعداد	کای اسکوئر	درجه آزادی	معناداری
آزمون فریدمن	۲۰	۲۵/۹۷٤	۳	۰/۰۰۰

جدول (۵) رتبه‌بندی مضامین سازمان‌دهنده‌ی تحقیق را نشان می‌دهد. همان طور که مشاهده می‌شود "چالش‌های فروش"، "چالش‌های فردی"، "چالش‌های متولیان" و "چالش‌های تولید" به ترتیب دارای بیشترین اهمیت هستند.

جدول ۵- رتبه‌بندی مضامین اصلی

متغیر	میانگین رتبه	اولویت
چالش‌های بازار فروش	۳/۶۸	۱
چالش‌های فردی	۲/۵۳	۲
چالش‌های متولیان	۲/۰۰	۳
چالش‌های بازار تولید	۱/۸۰	۴

گلجام
دوفصلنامه علمی
انجمن علمی
فرش ایران
شماره ۳٦
پاییز و زمستان ۱۳۹۸

جدول ۶- رتبه‌بندی مضامین محوری

متغیر	آزمون فریدمن	میانگین رتبه	اولویت
ضعف انگیزش		۵/۶۰	۳
ضعف مالی		۳/۳۳	۶
طرح نامطلوب	تعداد: ۲۰	۲/۹۰	۷
تامین مواد اولیه	کای اسکوئر: ۹۱/۰۷۲	۳/۹۸	۵
تقلب در برند	درجه آزادی: ۷	۶/۹۸	۱
بی‌ثباتی اقتصادی	ضریب معناداری (Sig): ۰/۰۰	۴/۷۸	۴
نظارت دولتی		۱/۴۵	۸
ضعف مراودات بین‌المللی		۶/۹۵	۲

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1398.15.36.26.8]

جدول ۷- رتبه‌بندی مضامین پایه

متغیر	آزمون فریدمن	میانگین رتبه	اولویت
عدم مشارکت اعضای خانواده در امر قالی‌بافی	تعداد: ۲۰ کای اسکوئر: ۶/۷۴۳ درجه آزادی: ۵ ضریب معناداری (Sig): ۰/۰۴۰	۳/۶۵	۳
نداشتن انگیزه برای قالی‌بافی		۳/۶۸	۲
نارضایتی از شغل و زندگی		۳/۴۰	۵
کاهش رفاه نسبی		۲/۷۵	۶
احساس نگرانی از وضعیت شغلی و مالی		۴/۱۰	۱
رها کردن شغل قالی‌بافی		۳/۴۳	۴
نبود سرمایه‌ی خرید مواد اولیه	تعداد: ۲۰ کای اسکوئر: ۱۶/۴۵۶ درجه آزادی: ۳ ضریب معناداری (Sig): ۰/۰۱	۳/۳۳	۱
کمبود دست‌مزد و عایدی بافندگان		۲/۶۳	۲
کاهش فروش و درآمد		۱/۹۵	۴
عدم سودآوری بافت فرش		۲/۱۰	۳
نقصان در شناخت سلیقه‌ی بازار فرش	تعداد: ۲۰ کای اسکوئر: ۱۰/۳۷۲ درجه آزادی: ۳ ضریب معناداری (Sig): ۰/۰۱۶	۲/۲۰	۴
کمبود طرح و نقشه‌ی جدید		۲/۳۳	۲
ضعف فناوری بافت فرش		۲/۲۵	۳
کپی و رونوشت از فرش‌های اصیل ایرانی		۳/۲۳	۱
احتکار مواد اولیه (عدم عرضه)	تعداد: ۲۰ کای اسکوئر: ۴۴/۰۹۸ درجه آزادی: ۷ ضریب معناداری (Sig): ۰/۰۰	۵/۲۵	۳
وجود مواد اولیه‌ی تقلبی در بازار		۵/۸۸	۲
کمبود متخصص در حوزه‌ی تشخیص کیفیت مصالح فرش		۴/۸۵	۴
گرانی مواد اولیه مرغوب		۵/۹۵	۱
نقش دلال‌ها و واسطه‌ها		۴/۷۵	۵
نبود قیمت مشخص برای فروش فرش		۲/۵۶	۷
عدم وجود مراکز فروش فرش		۴,۰۸	۶
نقصان فراوری مواد اولیه		۲/۶۰	۸
کسادی بازار قالی	تعداد: ۲۰ کای اسکوئر: ۲۷/۳۸۲ درجه آزادی: ۲ ضریب معناداری (Sig): ۰/۰۰	۲/۵۳	۱
نبود بازار مناسب فروش فرش دست‌باف		۱/۱۳	۳
تورم		۲/۳۵	۲
عدم خدمات بیمه تأمین اجتماعی	تعداد: ۲۰ کای اسکوئر: ۵/۸۷۱ درجه آزادی: ۳ ضریب معناداری (Sig): ۰/۰۱۸	۳/۰۰	۱
عدم حمایت دولت از قالی‌بافان		۲/۴۵	۲
عدم تسهیلات دولتی و وام بانکی		۲/۴۳	۳
عدم اطلاع‌رسانی در مورد بازار فرش		۲/۱۳	٤

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1398.15.36.26.8]

متغیر	آزمون فریدمن	میانگین رتبه	اولویت
	تعداد: ۲۰		
از دست دادن بازارهای خارجی	کای اسکوئر: ٤/١٨٩	۱/۷۳	۳
تضعیف وجهه‌ی هنر فرش ایرانی	درجه آزادی: ۲	۲/۰۳	۲
افت شدید صادرات	ضریب معناداری (Sig): ۰/۰۲۳	۲/۲۵	۱

شبکه‌ی مضامین نیز در شکل ۱ ترسیم شده است که روابط بین مفاهیم را نشان می‌دهد.

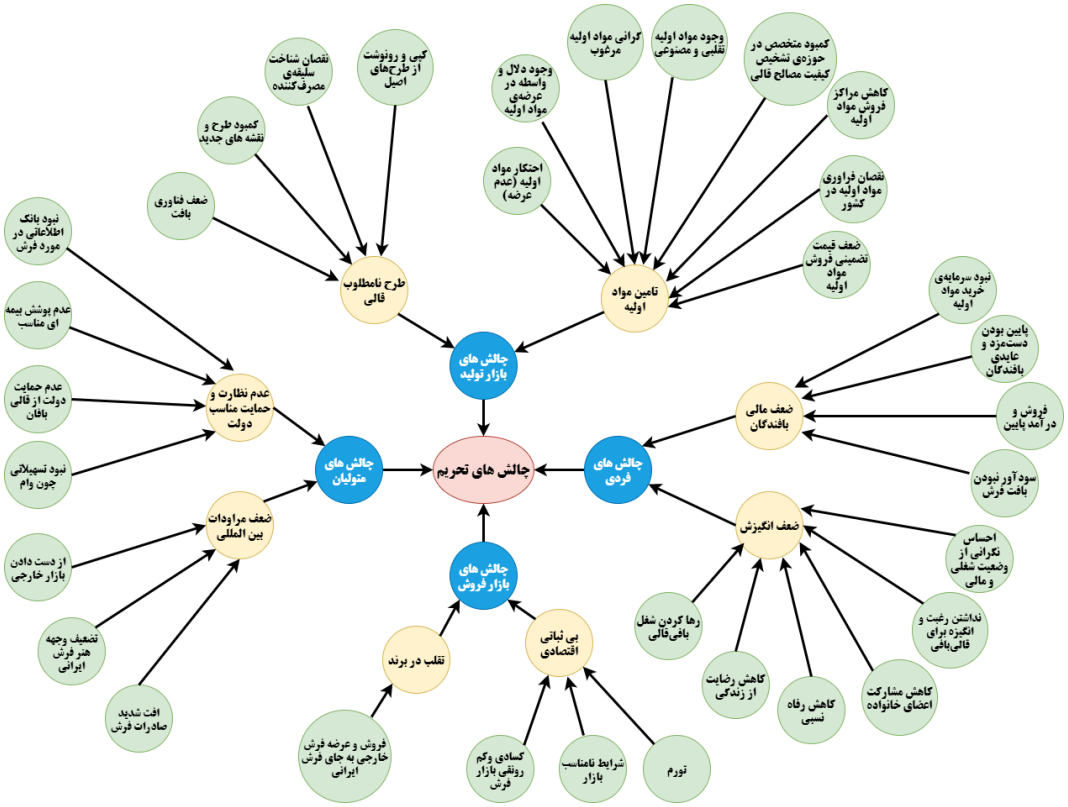

تصویر ۱- شبکه‌ی مضامین چالش‌های بافندگان (محققان)

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1398.15.36.26.8]

بحث و نتیجه‌گیری

فرش دست‌باف به عنوان منبع معیشت و اشتغال برای تعداد زیاد قالی‌بافان مطرح و از جایگاه مناسبی در اقتصاد کشور برخوردار است. هر چند صنعت فرش دست‌باف با سابقه‌ای چند هزار ساله، از قبل با چالش‌هایی روبرو بوده است لیکن این صنعت در سال‌های اخیر به واسطه‌ی تحریم با مشکلات و چالش‌های بیشتر و مهم‌تری همراه شده است. بروز مسائل سیاسی و تحت‌الشعاع قرار گرفتن صادرات فرش به واسطه‌ی تحریم‌ها به همراه سایر تنگناها بر مشکلات قالی‌بافان در زمینه‌ی فرش افزوده است. با تحلیل مضمون مصاحبه‌های انجام شده در پژوهش حاضر که با هدف شناسایی چالش‌های بافندگان فرش دستباف در دوران تحریم انجام شد، ۳۳ کد پایه، هشت کد محوری و چهار مفهوم فراگیر به دست آمد. چهار مضمون اصلی یا فراگیر عبارت است از: چالش‌های فردی، چالش‌های تولید، چالش‌های فروش و چالش‌های متولیان.

در مقوله‌ی چالش‌های فردی، تحلیل اطلاعات نشان می‌دهد تحریم باعث بروز مشکلاتی در زندگی شخصی و فردی قالی‌بافان شده و تمایل به تلاش و کوشش در جهت تأمین هدف‌ها و نیازهای فردی را کاهش داده است. این مشکلات، علاوه بر این که شرایط زندگی را بر آن‌ها دشوار نموده، انگیزه‌های کاری آن‌ها نیز رو به افول است. یکی از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین چالش‌ها در این زمینه، ناتوانی مالی خانوارهای بافنده است؛ به طوری که فقر مالی و ضعف تأمین منابع مالی از مشکلات و نارسایی‌هایی است که این مجموعه را به شدت آسیب‌پذیر کرده است. نتایج پژوهش الماسی (۱۳۸۵) و (Negi & Upadhyay, 2012) با این پژوهش هم‌سو است. آن‌ها به این نتیجه رسیدند که یکی از مهم‌ترین مشکلاتی که برای قالی‌بافان به ویژه زنان قالی‌باف وجود دارد مسائل اقتصادی و مالی است که همین مسئله می‌تواند به عنوان مانعی برای فعالیت آن‌ها قلمداد شود و در نهایت، سطح زندگی و معیشت قالی‌بافان را کاهش داده و آنان را از داشتن استانداردهای مناسب زندگی باز دارد؛ که تأییدی بر نتایج این پژوهش است. اعمال تحریم‌های مختلف بر اقتصاد ایران، اثرات نامطلوبی بر تولید و رفاه اجتماعی به جای گذاشته است. همچنین این نتیجه، منطبق بر پژوهش مرزبان و استادزاده (۱۳۹٤) است.

دو مقوله‌ی بعدی، چالش‌های بازار تولید و فروش نام‌گذاری شد که بیانگر شرایط نامناسب و نابسامان بازار در تهیه‌ی مواد اولیه‌ی مرغوب، هزینه‌ی بالای آن و احتکار و تقلب از یک طرف و وضعیت نامناسب فروش فرش از طرف دیگر است. این از مهم‌ترین تهدیدهای پیش روی کسانی است که به فعالیت قالی‌بافی مشغول هستند. با توجه به افزایش قیمت مواد اولیه و حاشیه سود پایین طی چند سال اخیر، روند تولید فرش در کشور کاهش و انگیزه برای تولید بیشتر توسط قالی‌بافان از بین رفته است. این مسائل، از سویی موجب اثرگذاری منفی بر تولید، اشتغال و درآمد ملی و از سوی دیگر باعث کم شدن بازدهی اقتصادی، کاهش میزان درآمد و ایجاد شکاف‌های اجتماعی در این قشر شده است. این نتیجه را می‌توان بیان نمود که این صنعت از تمام جهات، مورد هجوم مشکلات و موانع متعدد قرار دارد و اثرگذاری منفی بر تولید موجب بی‌اشتهایی بازار فروش می‌شود. احمدی‌فرد، کرمی‌دهکردی و قلی‌زاده (۱۳۹٦)، استادکلایه و بیات (۱۳۹۵) و میرکتولی (۲۰۰۹)، نیز در پژوهش خود به عوامل مؤثر بر تولید فرش، فروش و صادرات آن اشاره کرده‌اند که با نتایج این مطالعه هم‌خوانی دارد.

مضمون نهایی، چالش‌های متولیان است که عمدتاً به ضعف نقش‌آفرینی دولت و نظام‌های تولیدی- حمایتی مانند تعاونی‌ها و اتحادیه‌های استانی در تأمین خواسته‌های بافندگان فرش دست‌باف اعم از بیمه، فروش و دریافت وام بازمی‌گردد. در این زمینه مرکز ملی فرش ایران، نقش پررنگ‌تری نسبت به سایر نهادهای دولتی و خصوصی دارد، چرا که بر اساس مصوبه‌ی شورای عالی اداری (۱۳۸۲) همه‌ی امور مربوط به سیاست‌گذاری،

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1398.15.36.26.8]

برنامه‌ریزی، نظارت، هدایت و حمایت صنعت فرش دست‌باف، امور تحقیقاتی و تهیه‌ی ضوابط و الزامات فنی تولید و صادرات و اقدامات حمایتی مربوط به آن از تمام دستگاه‌های دولتی جدا و در «مرکز ملی فرش ایران» تجمیع شده است. ضعف مراودات بین‌المللی دولت نیز از مشکلات دیگر پیش روی بافندگان است. این نتیجه با پژوهش پروان و اتحادیه (۱۳۹۵) هم‌خوانی دارد که نقش دولت در صنعت و تجارت فرش را مورد توجه قرار داده است و نشان می‌دهد که اقدامات دولت بی‌تأثیر نیست.

رتبه‌بندی کمّی مضامین نیز نشان داد که از دیدگاه قالی‌بافان، از نظر اهمیت، به ترتیب موانع فروش، موانع فردی، چالش‌های متولیان و موانع تولید قرار دارند. مبتنی بر نتایج این پژوهش، برای بهبود مشکلات قالی‌بافان در زمان تحریم در حوزه‌ی موانع متولیان، پیشنهادهای زیر مطرح می‌شود:

– توسعه‌ی تسهیلات با نرخ سود پایین و حمایتی برای قالی‌بافان توسط دولت،

– حذف مقررات زائد و زمان‌بر،

– انجام تبلیغات بین‌المللی از سوی مرکز ملی فرش ایران به ویژه برگزاری و یا حضور در نمایشگاه‌ها و همایش‌های بین‌المللی در راستای توسعه بازار فرش دست‌باف ایرانی،

– تربیت و به کارگیری بازاریابان بین‌المللی فرش دست‌باف ایران از سوی مرکز ملی فرش ایران،

– توسعه بازارهای جهانی فرش دست‌باف با شناسایی بازارهای جدید به ویژه با استفاده از ظرفیت رایزنان بازرگانی سفارت‌خانه‌های ایران در سایر کشورها،

– ایجاد انعطاف لازم در برنامه‌های تأمین اجتماعی برای قالی‌بافان.

برای رفع موانع تولید، پیشنهادهای زیر مطرح می‌شود:

– نظام‌مند کردن و سازماندهی سازوکارهای فرآوری مواد اولیه از جمله رنگرزی در کشور برای جلوگیری از واردات و گرانی قیمت،

– سرمایه‌گذاری بیشتر اتحادیه‌ی تعاونی‌های شهری فرش دست‌باف برای تأمین و عرضه‌ی مواد اولیه‌ی باکیفیت و مرغوب با قیمت تضمینی به بافندگان،

– توجه بیشتر به برنامه‌ریزی برای ثبت طرح‌ها و نقشه‌های فرش ایران،

– برنامه‌ریزی و بسترسازی برای ارتقاء کیفیت تولید فرش در کارگاه‌های خانگی جهت افزایش سطح درآمد بافندگان.

در جهت رفع موانع فروش، پیشنهادهای زیر مطرح می‌شود:

– بهره‌گیری از متخصصان بازاریابی و استادکاران ماهر در زمینه‌ی تولید سفارشی متناسب با سلایق مشتریان با طرح‌های متنوع و اصیل ایرانی و تبلیغات مناسب در بازارهای جهانی،

– ایجاد شناسنامه برای فرش‌های دست‌باف ایرانی برای جلوگیری از کپی غیر قانونی و حمایت از بخش‌های خصوصی که در این زمینه فعال هستند،

– استفاده از کارشناسان و متخصصان قالی‌بافی برای تعیین کیفیت و ارزش قیمتی فرش دست‌باف در بازار.

در خصوص رفع موانع فردی، راه‌کارهای زیر پیشنهاد می‌شود:

– ارائه مشوق‌های لازم در جهت افزایش انگیزه‌ی تولیدکنندگان برای بافت قالی‌های اصیل و نشانگر فرهنگ ایرانی،

– تدوین سیستم‌های حمایتی با هدف بهبود کیفیت و کاهش هزینه‌های تولید تا رسیدن به مرز اشتغال کامل،

– ارائه‌ی آموزش‌های اولیه و همچنین تخصصی به قالی‌بافان و تداوم اجرای دقیق طرح «آموزش به‌بافی فرش» توسط مرکز ملی فرش ایران با پنج هدف مشخص برای قالی‌بافان بدون کارفرما: ۱– استفاده از مواد اولیه مرغوب

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1398.15.36.26.8]

۲- استفاده از نقشه‌های چاپ بازار در هماهنگ کردن تولید با نیاز بازار ۳- تأثیر سلامت بافت در ارزش افزوده و فروش سریع‌تر ٤- بیان منزلت اجتماعی بافندگان ٥- بهداشت محیط کار و سلامت بافنده،

- در نظر گرفتن بیمه و تسهیلات مالی برای قالی‌بافان، یکی از مهم‌ترین حمایت‌هایی است که می‌تواند برای پیشرفت اشتغال‌زایی زنان و مردان قالی‌باف انجام شود،

- اجرای طرح بقاء برای بهینه‌سازی محیط کار و آسیب‌شناسی و درمان قالی‌بافان،

- کاهش هزینه‌های نسبی تولید در خصوص تهیه‌ی مواد اولیه مرغوب و ارزان.

ضمناً موضوعات پژوهشی زیر برای محققان آتی به شرح زیر پیشنهاد می‌شود:

- تدوین خط‌مشی‌های مطلوب تبلیغاتی و بازاریابی برای فرش دست‌باف ایران در شرایط تحریم
- انجام تحقیقات بازار فرش دست‌باف در منطقه‌ی خاورمیانه
- آسیب‌شناسی و شناسایی چالش‌های صادرات فرش دست‌باف در شرایط تحریم
- بررسی الگوهای مطلوب توسعه‌ی صادرات فرش در شرایط تحریم
- تحلیل تطبیقی وضعیت تولید و فروش فرش کشور با کشورهای رقیب

گلجام
دوفصلنامه علمی
انجمن علمی
فرش ایران
شماره ۳٦
پاییز و زمستان ۱۳۹۸

فهرست منابع

- احمدی‌فرد، الهام، اسماعیل کرمی‌دهکردی و حیدر قلی‌زاده. (۱۳۹٦). چالش‌های بیمه‌ی بافندگان فرش دست‌باف روستایی در شهرستان زنجان، *پژوهش‌های روستایی*، ۸ (۲)، ۳۱۷-۳۰۰.
- آقایی، مجید، مهدیه رضاقلی‌زاده و مجید محمدرضایی. (۱۳۹۷). بررسی تأثیر تحریم‌های اقتصادی و تجاری بر روابط تجاری ایران و کشورهای شریک عمده‌ی تجاری. *فصلنامه‌ی مطالعات راهبردی سیاستگذاری عمومی*، ۸ (۲۸)، ٦۸-۵۰.
- الماسی، آیدا. (۲۰۰۷). مؤلفه اصلی بهبود اشتغال زنان بافنده‌ی روستایی شهرستان اراک. در جلد دوم مجموعه مقالات دومین سمینار ملی تحقیقات فرش دست‌باف (ص ۷۷۲-۷۵۹) وزارت بازرگانی- مدیریت تحقیقات مرکز ملی فرش ایران، تهران، ۲۹ و ۳۰ آبان ماه ۱۳۸٦.
- انصاری‌نیا، حمید. (۱۳۷۸). *مشکلات مدیریتی و تولید فرش دست‌باف ایران. (پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد)*. مرکز آموزش مدیریت دولتی خراسان، ایران.
- بصام، سیدجلال الدین. (۱۳۸۹). تحریم فرش ایران تهدید یا فرصت. *دوفصلنامه‌ی علمی- پژوهشی گلجام*، ٦ (۱۷)، ۹-۵.
- پروان، رسول و منصوره اتحادیه. (۱۳۹۵). نقش دستگاه‌های دولتی عصر قاجاریه در صنعت و تجارت فرش ایران. *پژوهش‌های علوم تاریخی*، ۸ (۲)، ٤۱-۲۱.
- پروان، رسول. (۱۳۸۹). *تاریخ تجارت فرش ایران(قاجاریه و پهلوی اول). (پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد)*. دانشگاه شهید بهشتی، ایران.
- حق‌شناس کاشانی، فریده و نیما سعیدی. (۱۳۹۰). رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر رقابت‌پذیری صنعت فرش کشور با روش تاپسیس فازی. *فصلنامه‌ی پژوهش‌های بازاریابی نوین*، ۱(۱)، ۱۵٤-۱۲۷.
- دانشگر، احمد. (۱۳۹۰). فرهنگ جامع فرش یادواره *(دانشنامه‌ی ایران)*. (جلد ۱). (چاپ دوم)، تهران: مؤسسه چاپ و انتشارات یادواره اسدی.
- رحیم‌پناه، فاطمه و مهران هوشیار. (۱۳۹٤). جایگاه و میزان تأثیر رشته‌ی دانشگاهی فرش در بهبود اقتصادی

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1398.15.36.26.8]

فرش ایرانی در دوران معاصر. *دوفصلنامه‌ی علمی- پژوهشی گلجام*، ۱۱(۲۷)، ۳۹-۲۳.
- رضاقلی‌زاده، مهدیه و رضا نجارزاده. (۱۳۸۷). بررسی توان رقابت هزینه‌ای صنعت فرش دست‌باف در صورت پیوستن ایران به WTO با استفاده از ماتریس تحلیل سیاست (PAM). *مجله‌ی تحقیقات اقتصادی*، ۴۳ (۸٤)، ۲٦۰-۲۳۱.
- رضوانی، محمدرضا، ناصر بیات، ابراهیم رستگار و علی قنبری نسب. (۱۳۹۲). شناخت و تحلیل عوامل مؤثر بر رکود صنعت قالی‌بافی در نواحی روستایی مطالعه‌ی موردی: شهرستان ملایر. *فصلنامه‌ی مطالعات جغرافیایی مناطق خشک*، ۳ (۱۱)، ۳۵-۵۱.
- زمانی، سیدقاسم و کاظم غریب‌آبادی. (۱۳۹٦). تحریم‌ها به مثابه نقض تعهدات بین‌المللی دولت‌ها در زمینه‌ی حمایت از حقوق بشر. *فصلنامه‌ی حقوق پزشکی*، ۱۱(٤۰)، ۱۳۵-۱۱۱.
- شاکری‌سیاوشانی، آزاده و مرتضی فرجی. (۱۳۹۱). بررسی عوامل مؤثر در توسعه‌ی صادرات فرش دست‌باف ایران با رویکرد محیط کلان. *فصلنامه‌ی پژوهش‌نامه‌ی بازرگانی*، ۱٦ (٦۳)، ۱۹۳-۲۲۰.
- شجاعی، سعید. (۱۳۹۵). فرش دست‌باف ایران، چشم‌انداز، چالش‌ها و راهکارهای برون‌رفت از رکود. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، دفتر مطالعات انرژی، صنعت و معدن، کد موضوعی: ۳۱۰. شماره‌ی مسلسل: ۱۵۲۵۱، قابل دسترسی در آدرس: https://rc.majlis.ir/fa/mrc_report/show/1005224
- صحت، سعید و مهسا فرجلومطلق. (۱۳۹۱). بررسی و آسیب‌شناسی صادرات فرش دست‌باف ایران. دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده‌ی مدیریت و حسابداری، قابل دسترسی در آدرس: http://carpetour.com/Aphotos/carpetour1363.pdf
- عبدالبقایی، سعیده السادات، محمد شاکر اردکانی و مسعود احمدخانی. (۱۳۹۵). *مقایسه‌ی عوامل مؤثر بر ارتقای صادرات فرش دست‌باف و ماشینی ایران. (پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد)*. دانشگاه علم و هنر یزد، دانشکده هنر و معماری اردکان، گروه فرش، ایران.
- عصاری‌آرانی، عباس و مهدیه رضاقلی‌زاده. (۱۳۸۸). بررسی سیاست‌های حمایتی و مزیت نسبی در تولید فرش دست‌باف. *مجله‌ی دانش و توسعه*، ۱٦ (۲۸)، ٤۵-۷٦.
- قاسمی، رضا و محمدعلی شم‌آبادی. (۱۳۸۹). *بررسی عوامل مؤثر بر رقابت‌پذیری صادرات فرش دست‌باف ایران در مقابل کشورهای رقیب. (پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد)*. دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
- محمدی استادکلایه، امین، ناصر بیات، محمدامین خراسانی و راحله نیک‌روش. (۱۳۹۵). شناخت و تحلیل عامل مؤثر بر رکود صنعت قالی‌بافی در نواحی روستایی از دیدگاه قالی‌بافان شهرستان گنبدکاووس. *دوفصلنامه‌ی علمی- پژوهشی گلجام*، ۱۲ (۳۰)، ۸۱-٦۷.
- مرزبان، حسین و علی حسین استادزاد. (۱۳۹٤). تأثیر تحریم‌های اقتصادی برتولید و رفاه اجتماعی ایران رهیافتی از الگوی رشد تعمیم یافته‌ی تصادفی. *فصلنامه‌ی پژوهش‌های اقتصادی ایران*، ۲۰ (٦۳)، ٦۹-۳۷.
- مزروعی‌نصرآبادی، اسماعیل، زهرا ده‌دهجانی و محمدصادق حاجی‌میرزا سیداحمد. شناسایی و رتبه‌بندی مشکلات بافندگان فرش دست‌باف کاشان (ص ۹۷۷-۹٦۷). کنفرانس بین‌المللی هنر، معماری و کاربردها، تهران. موسسه‌ی مهد پژوهش ره پویان حقیقت، پژوهشکده فرهنگ، هنر و معماری جهاد دانشگاهی، موسسه‌ی آموزش عالی دانش‌پژوهان پیشرو، ۱۳۹۵.
- مهرمنش، حسن. (۱۳۹۵). بررسی راهبردهای توسعه‌ی توان رقابتی صنعت فرش کشور. *تحقیقات اقتصاد کشاورزی*، ۹ (۱)، ۱۹۳-۲۲٦.
- میرکتولی، جعفر. (۱۳۸۸). بررسی علل اقتصادی- اجتماعی کاهش کیفیت فرش ترکمن. *فصلنامه‌ی تحقیقات جغرافیایی*، (۹٤)، ٦۵-۵۵.

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1398.15.36.26.8]

– بیگی هرچگانی، بهاره. (۱۳۹۵). تبیین نقش زیباشناسی فرش دستباف در جایگاه اقتصادی و تجاری آن به خارج از کشور. ماهنامه شباک، جلد ٤ *مطالعات هنر و معماری*، ۲(٤–۵) ۱۷۵–۱٦۹.

- Doxey, Margaret. (1990). Evolution and adaptation in the modern commonwealth. International Journal: Canada's Journal of Global Policy Analysis, 45(4), 889-912.
https://doi.org/10.1177%2F002070209004500406

- Gupta, Shravan. Kumar. & Goswami, Kamal. Kanti.(2018). Cost–Benefit and Performance of Handmade Carpets Produced with Wool, Untreated and Chemical Treated Jute Pile Yarns. Journal of the Institution of Engineers (India), 99(1), 75–81.

- McMillin, James. C. (1990). M. Malloy, Economic Sanctions and U.S. Trade. Fordham International Law Journal, 14(3), 867-873.

- Negi, Tara. & Upadhyay, Rajshree. (2012). SWOT Analysis of Selected Entrepreneurial Activities Performed By Rural Women, Rajasthan Journal of Extension Education, 20, 215-220.

- Rennack, Dianne. E. (2006). North Korea: Economic Sanctions. CRS Report for Congress. The Library of Congress.

- Packer, Martin. J. & Addison, Richard. B. (Eds.). (1989). Entering the circle: Hermeneutic investigations in psychology. Albany, SUNY Press.

- Patton, Michael Quinn. (2002). Qualitative research and evaluation methods. Thousand Oaks: California, CA Sage Publications.
https://doi.org/10.1177%2F1473325002001003636

- Braun, Virginia. & Clarke, Victoria. (2006). Using thematic analysis in psychology. Journal of Qualitative Research in Psychology, 3(2): 77-101.

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.20082738.1398.15.36.26.8]

Analyzing the Challenges of Handmade Carpet Weavers during the Economic Sanctions

Golsom Arbatan Akbari

M.Sc. Student, Department of Business Management, Faculty of Humanities, Hazrat Masoumeh University, Qom, Iran

Rasoul Abbasi (Corresponding Author)

Assistant Professor, Department of Business Management, Faculty of Humanities, Hazrat Masoumeh University, Qom, Iran

r.abbasi@hmu.ac.ir

Abstract

In recent years, the wave of economic sanctions has overshadowed Iran's economy with the aim of reducing the financial power, national welfare and hope and faith, and a new confrontation has opened up on the Iranian economy. With respect to special importance and role of carpet weaving and its place in the country's economy, identifying and studying the recent problems of hand-made carpet weavers along with economic sanction is essential. With this purpose in mind, this research is to formulate and validate a conceptual framework via thematic analysis through descriptive in-depth semi-structured interviews. The statistical population includes carpet weavers in Arbatan city in East Azerbaijan province, among whom 20 carpet weavers were selected by purposeful sampling. The findings show that the challenges in four main themes include individual challenges, production and sales challenges and custodianship's challenges and 33 sub-themes. Finally, according to the results of the research, suggestions have been made like the development of low-cost supportive financial facilities, systematization and organization of in-country raw material processing mechanisms and appropriate advertising in global markets to solve carpet weaving problems.

Keyword: Economic sanction, Handmade carpets, Challenges of carpet weavers, Thematic analysis

[Downloaded from goljaam.icsa.ir on 2026-11-07]

[DOR: 20.1001.1.20082738.1398.15.36.26.8]